

Natuurbeschermingsnieuws

Veel positiefs te melden

Te vaak moeten we ons helaas verweren tegen allerlei aanslagen op de natuur in onze regio. Verheugend is het daarom dat er van de afgelopen maanden vrijwel alleen positief nieuws te melden valt. Tenminste als je het ook tot het positieve nieuws rekent als aanslagen op de natuur worden voorkomen of niet plaatsvinden.

Oprichting natuurbeschermingscommissie

Misschien wel het meest verheugende nieuws van de afgelopen periode is dat er op de 'heidag' van het bestuur in september (zie elders in deze Fitis) een volwaardige natuurbeschermingscommissie tot stand is gekomen. Volgens onze statuten is natuurbescherming een van de drie hoofddoelen van onze vogelwerkgroep en daar hoort een volwaardige organisatie bij. Voor mij was het een al lang gekoesterde wens om dit werk samen met een groep ervaren leden te kunnen doen en daarbij vooral met hen ook te kunnen 'sparren' over allerlei lastige vragen zoals: Waar moeten we onze energie het meest op richten? Hoe pakken we zaken het beste op? Gelijk drie bestuursleden - Rino Abrahamse, Jan Kuys en Johan Stuart - hebben zich bereid verklaard om in de nieuwe commissie zitting te nemen. Daarmee komt er een sterke link met het bestuur tot stand. Freek Kamst versterkt de commissie met zijn juridische kennis, van groot belang daar waar we met vaak complexe procedures te maken krijgen. Samen met mijzelf zijn we nu dus met zijn vijven, een substantiële versterking ook van de beschikbare menskracht. Ook al is duidelijk dat niet alle commissieleden evenveel tijd kunnen steken in het natuurbeschermingswerk.

De nieuwe commissie is sindsdien al een keer bij elkaar geweest. Het meest belangrijke dat we hebben uitgesproken, is dat we in ons natuurbeschermingswerk in grotere mate proactief te werk willen gaan. Terwijl onze activiteiten voor natuurbescherming tot nu toe vooral werden bepaald door wat zich van buiten heeft aangediend, willen we in de toekomst vaker ook zelf initiatieven nemen en daarmee in grotere mate de 'agenda' van wat we doen gaan bepalen. Daarbij beschouwen we een nauwe samenwerking met de veldwerkcommissie als essentieel. Door over gerichte kennis te beschikken en deze optimaal in te zetten staan we het sterkst om anderen te kunnen overtuigen. Als eerste stap gaan we in de komende maanden een beknopte visie schrijven hoe we als commissie de komende tijd invulling willen geven aan het natuurbeschermingswerk.

Bestemmingsplan Spaarnwoude geschorst

Het heeft al in de krant gestaan. Dankzij de oplettende actie van de Stichting Vrienden van de Forten van Spaarnwoude is het bestemmingsplan Spaarnwoude van de gemeente Velsen geschorst. En terecht! Dat bestemmingsplan bedreigt onder meer het Landje van Gruijters, toch een van de belangrijkste parels binnen het gebied

van onze vogelwerkgroep. Het Landje heeft weliswaar - overigens als enige gebied binnen het gehele bestemmingsplan - een natuurbestemming gekregen. Gelukkig maar. Maar heel stiekem heeft de gemeente er voor het Velsense deel ook 'recreatief medegebruik' toegestaan, zonder overigens duidelijk te maken wat ze daaronder verstaat. Ook heeft de gemeente nagelaten enig onderzoek te doen naar de natuurwaarden van het Landje om duidelijk te maken wat voor soort recreatief medegebruik in dat licht aanvaardbaar zou zijn. Voor de Vrienden van de Forten en de vogelwerkgroep staat vast: meer verstoring van de vogels door recreanten op en rond het Landje is ongewenst of kan zelfs funest zijn voor de vele vogels die er jaar-rond vertoeven. De voorzieningenrechter bij de Raad van State was het daarmee eens. Juist om die reden heeft hij dit deel van het bestemmingsplan geschorst. Daarmee is de strijd overigens nog niet gestreden. Er volgt nog de behandeling in de zogenaamde bodemprocedure. Voor zover zinvol zullen we de Vrienden van de Forten daarbij met bij ons beschikbare informatie steunen.

Landje van Gruijters

Achteraf moeten wij constateren dat wij als vogelwerkgroep, wat dit bestemmingsplan betreft, helaas niet alert genoeg zijn geweest. Het bestemmingsplan vertoont ook nog voor grote andere deelgebieden flinke gebreken. Naast het Landje en de directe omgeving daarvan omvat het bestemmingsplan ook het gehele Velsense deel van het Recreatiegebied Spaarnwoude. Het gegeven dat hier ook veel relatief intensieve recreatie voorkomt, zal wel de reden zijn dat vrijwel alle gronden (behalve dus

het Landje) een recreatiebestemming hebben gekregen. Het punt is echter dat vrijwel het gehele gebied ook onderdeel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur (tegenwoordig Natuurnetwerk Nederland geheten). Met deze beleidsmatige taakstelling om gericht iets voor de natuur te doen houdt de gemeente Velsen in het bestemmingsplan op geen enkele manier rekening. Terwijl uit eigen onderzoek van de gemeente bekend is dat sommige delen nu al behoorlijke natuurwaarden kennen. Daardoor is het plan in onze ogen in strijd met de Provinciale Verordening. Wij zullen ons in de natuurbeschermingscommissie beraden op welke wijze wij kunnen bereiken dat de gemeente in het vervolgtraject alsnog rekening houdt met in ieder geval de aanwezige natuurwaarden.

Veel weerstand tegen waterberging in Meerwijkplas

Het Hoogheemraadschap van Rijnland is naarstig op zoek naar plekken waar overtollig water uit het boezemsysteem bij hevige regenval kan worden geborgen. Als een van de mogelijke locaties is het oog gevallen op de Meerwijkplas, een vroegere zandwinplas aan de rand van Schalkwijk in Haarlem en pal langs de Ringvaart gelegen. In de ogen van Rijnland zou deze plas uitermate geschikt zijn om, als dat nodig is, snel extra water uit de Ringvaart te kunnen bergen. Om dat mogelijk te maken zou alleen een dijkje wat verhoogd en versterkt moeten worden. Sinds het ontstaan van Schalkwijk heeft zich echter, vooral aan de randen van deze plas, zeer waardevolle natuur ontwikkeld, waarvan de meest waardevolle delen tegenwoordig door een natuurwerkgroep worden beheerd. Niet voor niets heeft de gemeente Haarlem deze plas in haar Ecologisch Beleidsplan aangemerkt als natuurlijke 'hotspot'. De paden rond de plas worden ook druk gebruikt door recreanten. De gemeente heeft daarom Rijnland gevraagd eerst maar eens onderzoek te doen naar de gevolgen van zo'n piekwaterberging voor de natuur. Ook is Rijnland gevraagd overleg te voeren met de gemeente en lokale natuurorganisaties over de onderzoeksresultaten.

Meerwijkplas

Het uitgevoerde onderzoek bevestigt nu wat wij en andere betrokkenen al vreesden. De natuur in en om de plas zou flink te lijden hebben als het waterpeil om de 5 jaar

De schoonheid
van de MEERWIJKPLAS.

Foto: Chris Brunner

tijdelijk sterk zou worden verhoogd, zoals Rijnland zou willen. De nu zorgvuldig beheerde oeverlanden zouden overstromen met water uit de Ringvaart. De waterkwaliteit in de plas zou aanzienlijk teruglopen. Wij hebben op grond daarvan onze bezwaren gemeld tegen dit voornemen. Ook de gemeente heeft laten weten grote bedenkingen te hebben. Zij vindt dat Rijnland in het vervolg eerst maar een gedegen afweging moet maken van verschillende mogelijke locaties voor een dergelijke waterberging. Overigens zijn elders in ons gebied al vergevorderde plannen voor een veel grotere soortgelijke waterberging. Het betreft een locatie in de meest zuidelijke punt van de Haarlemmermeer. Ook hier heeft Rijnland de vogelwerkgroep benaderd met de vraag of wij bezwaren hadden tegen deze plannen. Omdat het hier puur agrarische gronden betreft, konden wij Rijnland al snel laten weten tegen deze locatie geen bezwaren te hebben.

Minder begrazing in de Waterleidingduinen

In voorgaande Fitissen hebben we bericht over enkele in onze ogen zorgelijke ontwikkelingen in de Amsterdamse Waterleidingduinen en over de gesprekken die we daarover met Waternet voerden. Een van de onderwerpen betrof de in onze ogen al te intensieve begrazing door de vele damherten en door de schaapskuddes en runderen die door Waternet gericht worden ingezet als beheermaatregel. Op zich hebben we begrip voor de inzet van grazers om vergrassing en opslag van Amerikaanse vogelkers in het duin tegen te gaan. Maar mede door de bijzonder intensieve begrazing in de Waterleidingduinen gaat de diversiteit van bloeiende planten en insecten er de laatste jaren zichtbaar achteruit, wat ongetwijfeld ook gevolgen heeft voor de vogelstand. Waternet heeft ons nu laten weten de begrazing door schapen en runderen in het komende jaar aanzienlijk te verminderen. De extern ingehuurde schaapskudde met herder komt vooralsnog niet meer terug. De omvang van de eigen schaapskudde, die al in het lopende jaar was verkleind, wordt verder teruggebracht. Ook het aantal koeien dat in een deelgebied liep te grazen, was al gereduceerd en wordt nu minder lang ingezet. Wij zijn er blij mee.

Positieve ervaring met begrazing in Groenendaal

Dit jaar heeft ook de gemeente Heemstede ervoor gekozen om, bij wijze van proef, een schaapskudde in te zetten in het Wandelbos Groenendaal. Het gaat daarbij echter om een zeer beperkte inzet tijdens enkele dagen in het najaar. De opgedane ervaringen van dit jaar heeft de gemeente keurig geëvalueerd. De betrokken organisaties werd de gelegenheid geboden om daarop te reageren. De gemeente wil de proef volgend jaar voortzetten, maar alleen nog in het zuidelijke, hondenvrije en meest vogelrijke deel van het bos. De resultaten van dit jaar in combinatie met de uitgevoerde gerichte dunning in dit deel van het bos, zien er inderdaad, ook naar onze mening, veelbelovend uit.

Nieuw inrichtingsplan Houtrak in de maak

Heel verrassend kregen we ineens te horen dat Staatsbosbeheer eindelijk aan de gang gaat met een nieuw inrichtingsplan voor het gebied Houtrak in de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude. Een zeer gevarieerd en bij vogels zeer geliefd, maar bij velen nog veel te weinig bekend gebied, grofweg gelegen tussen de Inlaagpolder en het Noordzeekanaal. De belangrijkste reden om een nieuw plan te maken is dat er beleidsmatig nog altijd een opgave ligt om 50 hectare braakliggende akkers

om te vormen tot natuur behorend bij de Ecologische Hoofdstructuur/ het Natuurnetwerk Nederland. Voor dit doel ligt geld op de plank, aangevuld met geld in verband met de realisering van het zogenaamde 'Groene Schip', de steeds hoger groeiende berging van licht verontreinigd afval en baggerspecie in de noordoosthoek van het gebied.

De braakliggende akkers van de Houtrak

Heel anders dan we tot nu van Staatsbosbeheer gewend waren wordt dit project zeer voortvarend opgepakt. En dat ondanks het feit dat er beleidsmatig nog steeds grote onzekerheid is over hoe lang de natuur daar kan blijven bestaan. Als grote bedreiging hangt boven een flink deel van het gebied nog steeds het plan om er een nieuwe haven voor Amsterdam te realiseren. Pas over 5 à 10 jaar zal daarover een besluit worden genomen. Toch wil Staatsbosbeheer nu aan de gang om het gebied - misschien slechts tijdelijk, maar wellicht/hopelijk ook voor de lange termijn - zo goed mogelijk inrichten. Verheugend is ook dat Staatsbosbeheer het initiatief heeft genomen om ter plaatse actieve natuurvertegenwoordigers, waaronder ook de vogelwerkgroep, heel vroegtijdig bij de planvorming te betrekken. Een eerste gesprek heeft al plaatsgevonden. De natuurvertegenwoordigers reageerden allen in grote lijnen positief op de eerste ideeën van het projectbureau. Zodra er meer bekend is zullen we in een volgend nummer van de Fitis meer in detail over deze plannen berichten.

Redding en uitbreiding van nestgelegenheid voor gierzwaluwen

Hoewel precieze getallen ontbreken bestaat de indruk dat het aantal broedende Gierzwaluwen ook in onze regio gestaag achteruit loopt. Onderzoek naar deze soort is bijzonder ingewikkeld, precies zullen we het waarschijnlijk nooit weten. De

broedplekken - bijna uitsluitend in gebouwen in de steden en dorpen - zijn vaak zeer moeilijk te vinden en lang niet allemaal bekend. Een belangrijke bedreiging voor deze soort is de hedendaagse bouwwijze en vooral ook de trend om oudere gebouwen in de stad perfectionistisch te renoveren. Voor het oog mooi, maar niet voor de gierzwaluwen. Laten gierzwaluwen nu net het meest in spleten en gaten broeden, die wij tegenwoordig netjes willen wegwerken. Dus, toen er midden in het broedseizoen steigers werden geplaatst bij een groot huis aan de Koudenhorn in Haarlem, waarvan we wisten dat er jaarlijks Gierzwaluwen broeden, hingen we bij de aannemer aan de bel. In overleg wisten we te bereiken dat planken van de steiger nabij de nestplek tijdens de broedperiode weer werden weggehaald en dat er op die plek voorlopig nog niet werd gewerkt. Na het broedseizoen hebben we pas goed kunnen zien waar de nestplek zat: een rond gat in de muur onder het boeideel direct onder het dak. Fascinerend dat de Gierzwaluwen deze ene geschikte plek aan een groot gebouw weten te vinden! Na wat praten bleek de nestplek in dit geval gelukkig niet te worden dichtgemaakt. Het oude boeideel werd er gewoon weer overheen gelegd en alleen aan de buitenkant geschilderd. Omdat er toch een steiger stond hebben we met instemming van de eigenaar nabij de bestaande nestplek nog drie extra nestkasten weten te plaatsen. Nu maar hopen dat de Gierzwaluwen er volgend voorjaar terugkomen en ook van de extra nestkasten gebruik gaan maken.

■ *Chris Brunner*

En nog een retro waarneming

In het kader van de retro-invoer een opnieuw door Ruud Vlek geconstateerde waarneming uit een grijs verleden. Ditmaal gaat het om een melding in de *Algemeene Konst- en Letterbode* uit 1834 over een vondst in Spaarndam. Op de 17e december van dat jaar is door Hareng, een visser en jager aldaar, een arend geschoten. Het moeilijk leesbare bericht meldt dat de vogel met afgesneden hals en poten is begraven. De vogel is gevonden door een 'beminnaar van de Natuurlijke Historieën', die uit de bloedige kop en klauwen op kon maken dat het een vogel met een grote 'vlugt' (spanwijdte) moet zijn geweest. Volgens Ruud Vlek gaat het hier om een Zeearend.